

УДК 658.15.012.8

Організаційні аспекти здійснення банківського фінансового моніторингу

Світлична В.Ю.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту
Харківського національного університету міського господарства
імені О.М. Бекетова

Дериволков В.О.

магістр
Харківського національного університету міського господарства
імені О.М. Бекетова

Вивчаються основні аспекти функціонування системи фінансового моніторингу України. Увагу сконцентровано на питаннях фінансового моніторингу банківських установ. Аналізуються мета, об'єкт та суб'єкт фінансового моніторингу зовнішнього і внутрішнього банківського фінансового моніторингу. Досліджуються аспекти врахування ризиків процесу боротьби з відмиванням доходів.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, відмивання (легалізація) тіньових доходів, Державна служба фінансового моніторингу, FATF, Базельський комітет банківського нагляду, банк, ризики.

Светличная В.Ю., Дериволков В.А. ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ АСПЕКТЫ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ БАНКОВСКОГО ФИНАНСОВОГО МОНИТОРИНГА

Изучаются основные аспекты функционирования системы финансового мониторинга Украины. Внимание сконцентрировано на вопросах финансового мониторинга банковских учреждений. Анализируются цель, объект и субъект финансового мониторинга внешнего и внутреннего банковского финансового мониторинга. Исследуются аспекты учета рисков процесса борьбы с отмыванием доходов.

Ключевые слова: финансовый мониторинг, отмывание (легализация) теневых доходов, Государственная служба финансового мониторинга, FATF, Базельский комитет банковского надзора, банк, риски.

Svitlychna V.Yu., Derivolkov V.O. ORGANIZATIONAL ASPECTS OF BANK FINANCIAL MONITORING IMPLEMENTATION

The main aspects of the financial monitoring system of Ukraine are being studied. Attention is focused on the issues of financial monitoring of banking institutions. The goal, object and subject of financial monitoring of external and internal bank financial monitoring are analyzed. The aspects of taking into account the risks of the process of combating money laundering are examined.

Keywords: financial monitoring, money laundering (legalization), State Financial Monitoring Service, FATF, Basel Committee on Banking Supervision, bank, risks.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Динамічний характер фінансових відносин сучасності, процес інтеграції економіки України з міжнародними фінансовими системами, стрімкий розвиток технологій платіжних операцій супроводжуються таким негативним явищем, як відмивання «брудних» коштів. Функціонування тіньового сектору економіки та низки злочинних видів діяльності (торгівлі наркотиками, людьми, хабарництва, шахрайства), а також значні суми коштів, що при цьому обертаються, створили умови для легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Діяльність кримінальних злочинних угруповань негативно впливає на економічний розвиток будь-якої економіки, а зроста-

ючі обсяги переміщення незаконних доходів порушують стає підґрунтя ведення законної підприємницької діяльності. Як відзначає С.Б. Єгоричева, «легалізація злочинних коштів порушує інтереси законного бізнесу, репутацію окремих його сегментів, послаблює довіру суспільства до фінансово-кредитної системи. У міжнародному плані це ставить під загрозу відносини країни з іншими державами, підриває її міжнародний імідж. Зрештою, наявність таких процесів створює системну загрозу економічній безпеці держави, оскільки підкріплює спроможність злочинців продовжувати і надалі чинити ще більш масштабні злочини, збільшуючи можливість політичного впливу кримінальних структур» [1, с. 8].

Саме тому боротьба з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення стає надзвичайно актуальною. А підвищення ефективності та обґрунтованості комплексної системи правових, організаційних заходів із виявлення та ліквідації каналів відмивання «брудних» коштів є стратегічним напрямом у боротьбі з організованою злочинністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання здійснення фінансового моніторингу висвітлені у наукових працях таких учених, як М.В. Борець, Л.О. Гаряга, І.Б. Дзедзик, С.Б. Єгоричева, О.І. Маслак, М.І. Самсонов, Н.В. Синюгіна, Д.В. Шиян [13; 6; 14; 1; 5; 11; 4; 12] Однак слід зауважити, що питання організаційних засад здійснення фінансового моніторингу у банківському секторі потребують подальшого дослідження, що й зумовлює актуальність і вибір теми дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження основних організаційних аспектів здійснення фінансового моніторингу у банках та розкриття аспектів врахування факторів ризику в процесі боротьби з відмиванням доходів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні базовим нормативно-правовим документом регулювання процесів фінансового моніторингу в Україні є Закон України «Про запобігання і протидію легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом» [2]. Поняття «фінансовий моніторинг» сформульовано у Законі як сукупність заходів, що здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу [2].

З метою мінімізації та протидії легалізації доходів у більшості світових держав створено інституції (державні органи, фінансові установи різних форм власності), які здійснюють фінансовий моніторинг.

Прийняття зазначеного Закону України створило в нашій державі умови функціонування національної системи фінансового моніторингу в Україні, яка базується на діяльності уповноважених суб'єктів.

Спеціально уповноваженим органом виконавчої влади з питань фінансового моніторингу в Україні є Державна служба

фінансового моніторингу (ДСФМ). ДСФМУ є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, діяльність якого координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України. Водночас ДСФМУ діє як національний центр фінансової розвідки з відповідними повноваженнями органу такого типу. І до основних завдань і функцій ДСФМУ належать збір, обробка й аналіз інформації про фінансові операції, які підлягають фінансовому моніторингу, або інформації, яка може бути пов'язана з підозрою в легалізації (відмиванні) доходів, отриманих злочинним шляхом, або фінансуванні тероризму. Подібні організації діють у понад 100 країнах світу і мають загальноприйняту назву «підрозділ фінансової розвідки». Відповідно до міжнародних стандартів Державна служба фінансового моніторингу України не є ні правоохоронним, ні контролюючим органом, а функціонує у взаємодії з фінансовим сектором і правоохоронними органами.

В історії своєї діяльності ДСФМУ пройшла такі організаційні перетворення:

– 2002 рік: створення Державного департаменту фінансового моніторингу, що діє при Міністерстві фінансів України;

– 2004 рік: з метою забезпечення максимальної незалежності підрозділу фінансової розвідки України у прийнятті рішень Указом Президента України № 1144 (від 28.09.2004 р.) «Про державний комітет фінансового моніторингу України» на базі Державного департаменту фінансового моніторингу (у складі Міністерства фінансів України) був створений Державний комітет фінансового моніторингу України – центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом;

– 2011 рік: Указом Президента України № 466/2011 (від 13.04.2011 р.) «Положення про Державну службу фінансового моніторингу» Державний комітет фінансового моніторингу України придбав статус Державної служби фінансового моніторингу.

Стрімкий розвиток світової фінансової системи, розширення мережі банківських та інших фінансово-кредитних установ є сприятливим чинником і для діяльності кримінальних злочинних угруповань. Адже операції з відмивання (легалізації) тіньових доходів найчастіше здійснюються саме за допомогою банківських установ.

Привабливість установ банківського сектору для здійснення відмивання коштів та фінансування тероризму зумовлює їхню особливу роль у здійсненні комплексної політики

боротьби з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом. Ось чому держава дає право банкам здійснювати контролюючі дії, а саме комплекс заходів із протидії легалізації «брудних грошей», а також виявлення клієнтів, так чи інакше пов'язаних із проведенням терористичної діяльності.

У численних працях фахівців із фінансового моніторингу пропонуються такі трактування сутності поняття «фінансовий моніторинг у банках»:

– комплекс заходів у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму [3, с. 224];

– складний багатоступінчатий процес із приводу врахування змін у розвитку фінансових відносин досліджуваного суб'єкта господарювання протягом часу, який здійснюється відповідно до основних складових частин моніторингу та згідно з показниками, які визначають доцільність розкриття згаданих відносин взагалі, згідно з фінансовими аспектами здійснення діяльності відповідно до об'єкта моніторингу [4];

– система заходів із здійснення постійного спостереження за діяльністю комерційних

банків, збору та систематизації даних про їхній фінансовий стан для оцінки поточного стану справ у банківській сфері і прогнозування її розвитку на перспективу [5, с. 35];

– система постійного спостереження за всіма контрольованими лімітами і нормативами, визначення розмірів і причин відхилення фактичних показників від нормативних, причин цих відхилень і прийняття управлінських рішень [6, с. 14].

Нормативно-законодавче регулювання банківського фінансового моніторингу представлено двома рівнями, такими як міжнародні та національні нормативні документи у сфері протидії легалізації кримінальних доходів та фінансуванню тероризму (табл. 1).

Досягнення високої ефективності банківського фінансового моніторингу є невід'ємним складником процесу підвищення ефективності діяльності кожної банківської установи і банківського сектору загалом. На цьому шляху, як підкреслює [5, с. 36], з метою ефективного функціонування системи моніторингу банківської діяльності необхідно дотримуватися таких принципів, як:

– принцип наукового обґрунтування методик, що застосовуються у процесі моніторингу

Таблиця 1

Перелік рівнів нормативного регулювання фінансового моніторингу у банках

Рівень нормативного регулювання	Відповідні нормативні акти
Міжнародний рівень	Конвенція ООН про боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів та психотропних речовин, Конвенція Ради Європи про відмивання, виявлення, вилучення та конфіскацію доходів від злочинної діяльності та про фінансування тероризму, Міжнародна конвенція ООН про боротьбу з фінансуванням тероризму, Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності, документи FATF (Financial Action Task Force – Міжнародна організація з боротьби з відмиванням брудних грошей) та Базельського комітету банківського нагляду (Basel Committee on Banking Supervision – об'єднує представників центральних банків та інших органів банківського нагляду провідних країн світу)
Загальнодержавний рівень	національні нормативи: Закони України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», «Про банки і банківську діяльність»; Положення НБУ «Про здійснення банками фінансового моніторингу», Положення НБУ «Про затвердження інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні», Положення НБУ «Про затвердження положення про організацію внутрішнього контролю в банках України», листи та роз'яснення щодо окремих питань здійснення фінансового моніторингу в банках; нормативно-правові документи ДСФМУ [7; 8; 9; 10] мікрорівень: Правила внутрішнього фінансового моніторингу банку, Програма ідентифікації та вивчення клієнтів банку, Програма оцінки та управління ризиками легалізації кримінальних доходів або фінансування тероризму та ін.

Джерело: складено автором на основі даних [11; 3, с. 224]

(постійне вдосконалення методичної бази моніторингу);

– принцип неперервності (збір інформації повинен проводитися постійно, а не періодично);

– принцип доступності висновків і результатів моніторингу (необхідність розгляду й обговорення документально зафіксованих висновків моніторингу всіма зацікавленими користувачами інформації про банківську систему).

Законодавчо розрізняють два види фінмоніторингу: обов'язковий (зовнішній) і внутрішній. Обов'язковий фінансовий моніторинг являє собою аналіз фінансових потоків, що проводиться спеціальним державним органом фінансового моніторингу. Внутрішній фінансовий моніторинг – це внутрішньобанківський контроль над проведеними операціями клієнтів з метою виявлення тих операцій, які підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу для відправки даних про них до уповноваженого органу, а також будь-яких інших операцій, які можуть бути пов'язані з «відмиванням» грошей і фінансуванням злочинної діяльності.

Залежно від зовнішнього або внутрішнього рівня моніторингу система банківського фінансового моніторингу включає в себе такі основні елементи (табл. 2).

Користуючись результатами досліджень Д.В. Шиян [12, с. 430], наведемо перелік критеріїв ефективності системи банківського фінансового моніторингу (рис. 1).

Функціонування банківських установ невід'ємно супроводжується ризиками. Нестабільність світової фінансової системи, непрогнозована тенденція обсягу операцій на світових фінансових ринках, економічні реформи усередині країни, часті зміни правового поля приводять до постійного зростання ризикового характеру банківської діяльності. Для установ банків питання повного уникнення ризику неможливе, а от завдання раціонального управління банківськими ризиками, мінімізації їх негативного впливу, а також їх врахування на кожному етапі фінансового моніторингу сьогодні є найбільш актуальним. Глобалізаційні процеси тільки збільшують кількість загроз і небезпек для банківського бізнесу, одночасно зростає і кількість

Таблиця 2

Елементи системи банківського фінансового моніторингу

Елемент	Обов'язковий (зовнішній)	Внутрішній моніторинг
1) Мета фінансового моніторингу	– збирання та акумуляція інформації про поточну динаміку розвитку економіки країни в розрізі актуального становища її банківського сектору; – формування фази даних про рівень фінансової стійкості окремих комерційних банків; – аналіз і прогнозування динаміки критеріїв фінансової стійкості банківської системи загалом; – ідентифікація та оцінка ступеня впливу ключових факторів, які становлять базис стабільного розвитку банківської системи; – оцінка ефективності превентивних заходів, які проводяться в межах системи державного регулювання банківського сектору	– запобігання та протидія легалізації злочинних доходів та фінансуванню тероризму з використанням банківської системи; виявлення тенденцій здійснюваних банківських операцій; – контроль рівня ризиків, на які наражається банк (моніторинг ризиків)
2) Об'єкти фінансового моніторингу	банк як установа, дотримання банком законодавства та нормативів НБУ	банківські операції та супроводжуючі їх ризики
3) Суб'єкти фінансового моніторингу	контролюючі органи (НБУ, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, АМКУ та ін.)	банківська установа та підконтрольні суб'єкти (особи, діяльність яких підлягає дослідженню)
4) Вид операцій, що підлягають моніторингу	моніторинг банківських операцій за видами діяльності (кредитування, залучення коштів, операції з цінними паперами та ін.) контролюючими органами	кредитний моніторинг; моніторинг валютних операцій; моніторинг операцій із цінними паперами та ін., здійснюваний банком

Рис. 1. Критерії ефективності банківського фінансового моніторингу

Джерело: складено автором на основі даних [11, с. 430]

ризиків, яким піддаються фінансові посередники. Тому й актуалізується пошук новітніх інформаційних технологій для практичного застосування найефективніших рішень, що допоможуть підвищити дієвість внутрішньо-банківської системи боротьби з відмиванням (легалізації) тіньових доходів.

Система управління ризиками легалізації кримінальних доходів, фінансування тероризму є складовою частиною внутрішньо-банківської системи запобігання легалізації кримінальних доходів та фінансуванню тероризму. Необхідність розроблення Системи управління ризиками легалізації кримінальних доходів та фінансування тероризму ґрунтується на задекларованому FATF підході, що базується саме на оцінці ризиків. «Ризиковий підхід» (принцип «ризикового підходу» – Risk-based approach) є основним принципом роботи всіх фінансових інститутів у міжнародній практиці. Основним документом у сфері реалізації принципу «ризикового підходу» стало Керівництво Вольфсберзької групи з розроблення підходу, заснованого на оцінці ризику, для керування ризиками відмивання грошей. Відповідно до перших Рекомендацій FATF, «загальний принцип підходу, що базується на оцінці ризиків, полягає в тому, що у разі виявлення підвищених ризиків країнам потрібно вимагати від фінансових установ

вживати посилені заходів щодо управління та зниження цих ризиків» [13, с. 56].

Система управління ризиками легалізації є важливим складником внутрішньої політики банку з питань здійснення фінансового моніторингу і повинна включати в себе такі заходи, як:

- розроблення та впровадження програми управління комплаєнс-ризиком (тобто ризиком юридичних санкцій, фінансових збитків або втрати репутації внаслідок невиконання банком законодавчих актів, ринкових стандартів, а також стандартів та внутрішніх документів банку, у тому числі процедур);
- визначення (виявлення) та здійснення оцінки та переоцінки ризиків легалізації кримінальних доходів та фінансування тероризму;
- моніторинг ризиків клієнтів;
- аналіз ризику використання послуг банку для легалізації кримінальних доходів та фінансування тероризму;
- контроль за ризиками легалізації кримінальних доходів та фінансування тероризму [8].

Здійснення банківського фінансового моніторингу з урахуванням факторів ризику забезпечує підвищення надійності та прозорості функціонування банківського сектору, адже, по-перше, має за мету досягнення ефективності функціонування механізму моніторингу

з якнайменшими втратами ресурсів; по-друге, включає в себе застосування оцінки ризиків та розроблення стратегії управління та мінімізації ідентифікованих ризиків на рівні як окремого банку, так і банківської системи загалом.

Проведення банком належної оцінки ризиків, пов'язаних із відмиванням доходів, отриманих злочинним шляхом, дасть змогу застосовувати належні методи обачності як під час започаткування стосунків із клієнтом, так і в подальшому – у процесі моніторингу трансакцій клієнта упродовж всього часу його обслуговування [14, с. 111].

У своїй роботі [11] зазначає, що «основу ризик-орієнтованого моніторингу становить підхід до ідентифікації та структурної декомпозиції ризиків шляхом виокремлення трьох видів ризику (загальносистемного, зумовленого центральним банком, зумовленого банками другого рівня). Під час здійснення наглядових процедур слід враховувати ймовірність виникнення ланцюгової реакції між окремими видами ризиків. Ризик-орієтова-

ний моніторинг повинен бути спрямований на виявлення певних закономірностей щодо виникнення потенційної небезпеки, визначення ланцюга взаємозв'язків між ризиковими подіями, оцінки взаємозалежності між подіями в ланцюгу, визначення факторів, задіяних у декількох або у всіх ланцюгах розвитку ризиків».

Висновки. Таким чином, банківський фінансовий моніторинг, що ґрунтується на врахуванні факторів ризику, повинен функціонувати з метою прогнозування і попередження небезпечних явищ діяльності як окремого банку, так і банківського сектору країни, повинен забезпечувати аналітичною інформацією центральний банк (НБУ) і давати змогу контролювати внутрішню політику ризик-менеджменту кожного банку. Останнє є запорукою ефективності запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, отриманню незаконних прибутків та проведенню нелегальних банківських трансакцій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Єгоричева С.Б. Організація фінансового моніторингу в банках: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2014. 292 с.
2. Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України станом на 21 грудня 2016 р. / Відомості Верховної Ради України: Парлам. вид-во, 2017, 7–8, ст. 50 (Закони України).
3. Шиян Д.В. Система забезпечення фінансового моніторингу в банку / Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. 2011. Випуск 2 (54). С. 223–231.
4. Синюгіна Н.В. Фінансовий моніторинг як форма фінансового контролю за діяльністю банківських установ. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/123456789/893> (дата звернення: 17.06.2017).
5. Маслак О.І., Квятковська Л.А., Шийка М.І. Особливості банківського моніторингу при формуванні та оцінюванні фінансової стійкості банків України / Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. Випуск 1(12) /2012. Частина II. С. 33–42.
6. Гаряга Л.О. Моніторинг кредитного ризику в банківській діяльності: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.08 (гроші, фінанси і кредит). Суми: ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України», 2009. 22 с.
7. Про банки і банківську діяльність: Закон України станом на 1 квітня 2018 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 4.04.2018).
8. Про здійснення банками фінансового моніторингу: Постанова НБУ станом на 26 червня 2015 р. № 417. URL: http://www.sdfm.gov.ua/documents.php?cat_id=31&doc_id=505&lang=uk&page=1 (дата звернення: 4.04.2018).
9. Про затвердження інструкції про порядок регулювання діяльності банків України: Постанова НБУ станом на 01 березня 2018 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01> (дата звернення: 4.04.2018).
10. Про затвердження положення про організацію внутрішнього контролю в банках України: Постанова НБУ за станом на 29 грудня 2014 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0867500-14/print1510496293979850> (дата звернення: 4.04.2018).
11. Самсонов М.І. Моніторинг як інструмент банківського нагляду в Україні. URL: <http://www.archive.nbu.gov.ua/portal/297.pdf> (дата звернення: 20.12.2017).
12. Шиян Д.В. Критерії та показники ефективності фінансового моніторингу банку / «Економічні науки». 2012. Випуск 9 (33). Ч. 4. С. 424–437.

13. Борець М.В. Адміністративно-правовий статус державних регуляторів у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: дис... к.юр.н. (12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право). – К.: Нац. техн. ун-т України «Київ. політех. ун-т ім. Ігоря Сікорського», 2017. 254 с.

14. Дзедзик І.Б. Місце ризиків у системі фінансового моніторингу операцій банківської установи / Регіональна економіка. 2008. № 4. С. 109–114.

REFERENCES:

1. Egoricheva S.B. (2014) Organizaciya finansovogo monitoringu v bankah [Organization of financial monitoring in banks]: navch. posib. K.: Centr uchbovoi literaturi. 292 p.

2. Pro zapobigannya ta protidiyu legalizacii (vidmivannyu) dohodiv, oderzhanih zlochinnim shlyahom, finansuvannyu terorizmu ta finansuvannyu rozpovsyudzhennya zbroii masovogo znishchennya [On prevention and counteraction of the legalization (laundering) of the proceeds from crime, terrorist financing and the financing of the proliferation of weapons of mass destruction]: Zakon Ukraïni za stanom na 21.12.2016 / Vidomosti Verhovnoi Radi Ukraïni, no 7–8, pp.50.

3. Shiyan D.V. (2011) Sistema zabezpechennya finansovogo monitoringu v banku [System of providing financial monitoring in a bank] / Visnik Nacional'nogo universitetu vodnogo gospodarstva ta prirodoeksploataciï. no 2 (54). pp. 223–231.

4. Sinyugina N.V. Finansovij monitoring yak forma finansovogo kontrolyu za diyal'nistyu bankivsk'ih ustanov [Financial monitoring as a form of financial control over the activities of banking institutions]. Available at: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/123456789/893> (accessed 17 June 2017).

5. Maslak O.I., Kvyatkovs'ka L.A., Shijka M.I. (2012) Osoblivosti bankivsk'ogo monitoringu pri formuvanni ta ocynuvanni finansovoi stijkosti bankiv Ukraïni [Features of Banking Monitoring in the Formation and Evaluation of Financial Strength of Ukrainian Banks] / Finansovo-kreditna diyal'nist': problemi teorii ta praktiki. no 1 (12). Vol II. pp. 33–42.

6. Garyaga L.O. (2009) Monitoring kreditnogo riziku v bankivsk'ij diyal'nosti [Monitoring of credit risk in banking activities]. (PhD Thesis), Sumi: DVNZ "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine".

7. Pro banki i bankivsk'ku diyal'nist' [About banks and banking]: Zakon Ukraïni za stanom na 1.04.2018. Available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (accessed 4 April 2018).

8. Pro zdijsnennya bankami finansovogo monitoringu [On the implementation of financial monitoring by banks]: Postanova NBU za stanom na 26.06.2015 № 417. Available at: <http://www.sdfm.gov.ua/documents.php> (accessed 4 April 2018).

9. Pro zatverdzhennya instrukcii pro porjadok reguluvannya diyal'nosti bankiv Ukraïni [On approval of the instruction on the procedure for regulating the activities of banks of Ukraine]: Postanova NBU za stanom na 01.03.2018. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01> (accessed 4 April 2018).

10. Pro zatverdzhennya polozhennya pro organizaciyu vnutrishn'ogo kontrolyu v bankah Ukraïni [On approval of the provision on the organization of internal control in the banks of Ukraine]: Postanova NBU za stanom na 29.12.2014. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0867500-14/print> (accessed 4 April 2018).

11. Samsonov M.I. (2017) Monitoring yak instrument bankivsk'ogo naglyadu v Ukraïni [Monitoring as a tool of banking supervision in Ukraine]. Available at: <http://www.archive.nbu.gov.ua/portal/297.pdf> (accessed 20 December 2017).

12. Shiyan D.V. (2012) Kriterii ta pokazniki efekтивности finansovogo monitoringu banku / "Ekonomichni nauki". Vol 9 (33). no 4. pp. 424–437.

13. Borec' M.V. (2017) Administrativno-pravovij status derzhavnih regulyatoriv u sferi zapobigannya ta protidii legalizacii (vidmivannyu) dohodiv, oderzhanih zlochinnim shlyahom [The administrative and legal status of state regulators in the field of prevention and counteraction to the legalization (laundering) of proceeds from crime]: (PhD Thesis), K.: National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic University named after Igor Sikorsky".

14. Dzedzik I.B. (2008) Misce rizikiv u sistemi finansovogo monitoringu operacij bankivsk'oi ustanovi [The place of risks in the system of financial monitoring of operations of a banking institution] / Regional'na ekonomika. no 4. pp. 109–114.